

Köszöntő az EÖGYKE születésnapjára

(Elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban, 1999. február 18-án)

Először is azzal a szóval kell kezdenem, hogy "köszönöm." Sok áldozat és munka eredménye, ha szabadon és többnyire igen jó, mert értelmes hangulatban találkozunk az erdélyi csütörtökök alkalmával. Ordas indulatok nélkül. Szükségünk is van rá, hiszen föl-fölcsapnak körülöttünk nemzetiségi, etnikai, kisebbségi, hivatali... megválasztási hullámok. De mi csütörtökönként sohasem azzal foglalkoztunk, hogy másokat leborítsunk.

Magától értetődőnek vettük, hogy vagyunk, erdélyi és örmény gyökerekkel. Valami azonban történik körülöttünk: hajtják a forgószelet. Hát, akkor vegyünk felleghajtó köpönyeget!

A kétéves EÖGYKE születésnapjára pedig hadd üssek meg komolykodó hangot, amelybe aztán vegyülhet vidám harmónia is.

Jó szó az "örmény" - lehet igét képezni belőle: "örménykedik". Ugyanolyan hangzású, mint a "magyarkodik". És a "ki az igazi magyar?" mintájára azt is kérdezhetjük: "ki az igazi örmény?"

A téma ismerős. Ízléstelen, halálosan veszélyes torzsalkodás.

Lehet, hogy a magyarországi örmény származásúak közül senki sem az, aki? Szerintem te nem vagy örmény, szerinted én nem, szerinte pedig egyikünk sem az... És ez halálosan veszélyes, mert végső soron a mi nemzetünk, az egykor befogadó nemzet szemében diszkvalifikál minket.

Térjünk vissza a nagy kérdéshez; ki az igazi magyar? Egyáltalán, van ebben az országban magyar? Hiszen még a nemzet nagy költője is egy szerb mészáros fiaként, Petrovics néven jött a világra!

Tessék csak megfigyelni, mennyire értelmetlen és gonosz ez a kérdés...! Vagy a többi: Vajon magyar volt-e a 48/49-es magyar szabadságharc tábori lelkésze, akit Haynau fogházbüntetéssel sújtott - a morvaországi születésű, Lőw Lipót rabbi? Magyar volt-e az Ilbenstadt városában született gróf, az Aradon kivégzett Leiningen-Westerburg? Vagy a szász születésű, magyarul felnőtt korában megtanuló Heltai Gáspár, a magyar irodalom és könyvkiadás egyik atyja? Magyar-e József Attila, aki szerint "az apám félig székely, félig román, vagy tán egészen az"? Magyar volt-e a horvát Utisenovics család fia, akit Fráter Györgyként ismerünk? De itt a legnagyobb magyar, Széchenyi István, aki inkább fejezte ki magát németül, mint magyarul...

Ha pedig mindezek valamiképpen mégsem magyarok, akkor nincs mit szégyenkeznünk, ha tőlünk meg az örmény származásunkat megtagadja valaki. Tegye. Mert, ugye, Szálas Ferenc magyar volt, hetedízigen, anyakönyvileg - köszönöm szépen!

Ha első hallásra túlzónak is tűnnek az ilyen kérdések, mégis, logikus kérdések - amennyiben ősöket, nyelvtudásokat, keresztleveleket, nevek hangzását és egyéb, félrevezető eszközöket alkalmazunk.

Dehát, jó mondás, hogy az éremnek két oldala van...

A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény elindított egy folyamatot: sokak szerint mostanság Magyarországon egyre több a nemzetiség - és egyre több a nemzetiségi. Ha ez igaz, elmondhatjuk: lassanként a magyar úgy érzi magát, mint a belgiumi Kohn, amikor felszólítják a népet, hogy: a vallonok álljanak jobbra, a flamandok pedig balra! Egyedül Kohn marad középben és félénken megkérdezi: tessék mondani, a belgák hová álljanak?

Engedjétek meg, hogy ne idézzem István király szavait. Az utóbbi években a szent király intelmeiből túlságosan is sokszor citálták azokat a mondatokat, amelyek a többkultúrájú, befogadó nemzet erényét és erejét emlegetik. Az Intelmeknek azt a kitételét, amely az idegenek - "hospes", tehát vendégek - méltányos kezelését, a befogadást szorgalmazza. Nem erre hivatkoznom, csupán arra, ami következik belőle.

Mindig, minden szekértábor jól működik a maga szűk, korlátolt területén. A szekértábor hatékony, mert egyszerre agresszív, és defenzív képződmény. Választásokat nyerhet. Csakhogy..: a szekértáboron belül előbb-utóbb elfogy az ivóvíz, a lelki tartás, amely kizárólag abból táplálkozik, hogy a szekértáboron kívülieket gyűlöli.

Mi közünk ehhez nekünk, itt, az EÖGYKE második születésnapján? Számunkra magától értetődő, hogy léteünk, sok áldozat és munka eredményeként, és havonta megtartjuk találkozóinkat. Aki végiglapozza az Issekutz Sarolta által szerkesztett Füzeteket, elképesztő mennyiségű kultúrtörténeti információra bukkan. De ha egyre-másra azzal vádolnak, hogy nem is léteünk, mégis fölhorgad az indulat...

Mi tudjuk, hogy a mai, magyarországi örmény származás egészen más jellegű, mint a német, szlovák, szerb, szlovén, vagy horvát kisebbség. Ezek mindig anyaföldjük határvidékén éltek, kapcsolatban az anyanemzettel. Egy olyan csoportnak, mint az örmény, amely hét évszázada elmenekült egy távoli országból, eleve nem lehetett kapcsolata az őshazával, nevezzük bár Hajasztánnak, Arméniának, Ararát tövének, vagy bárminek. Tudjuk: nem is volt efféle kapcsolata.

Ráadásul, hála Istennek, az Erdélybe három évszázada betelepült örmények jól érezték magukat, ezért aztán elmagyarosodtak. Nem erőltette őket senki, saját maguk asszimilálódtak. Vélhetően többnyire olyanok vagyunk itt, akiknek családjá a múlt század végére nem sokkal többet őrzött meg ősei nyelvéből, mint a Miatyánk, esetleg egy-két - jórészt szakrális - idézet, meg a konyha. Sokunk felmenői vallást is váltottak: lettek római katolikusok, lettek reformátusok.

Ha pedig se ősi nyelv, se ősi vallás... akkor mi ez a sokat emlegetett "örmény származás"? Egyetlen szóval akarnék válaszolni, de ez személyes válaszom, hiszen nem formálhatok jogot, hogy bárki más nevében beszéljek. Mit jelent az örmény származás? Tudati állapotot. És a húszadik század legvégén, Európa kellős közepén a "tudati állapot" létjogosultságát nem illik megkérdőjelezni.

Csak melleleg: az a kötődés, ami egy "magyar" elnevezésű ország, és kultúrája iránt bennem él, azért is különösen erős, mert családomat, származás szerinti testvéreimet, engem - magyar földön évszázadokon át, soha nem ért hátrányos megkülönböztetés, nem tört ki ellenem pogrom és nem akartak rám sárgára festett Gergely-keresztet tűzni.

Nos, mennyire kézzelfogható ez a "tudati állapot"? Elégséges ok-e ez ahhoz, hogy a privát szférán túl valami összekössön bennünket? Hogy legyen valami, ami nem múlt..., hanem jövő?

Igen, természetesen van elégséges ok. Hiszen nemcsak nekem és neked kell együtt élnünk ezen a Földön, hanem nekünk és nekik. Népeknek, kultúráknak.

Gondoljuk csak meg: valamikori örmény őseink valamiféle ősvallást felcseréltek a kívülről - hangsúlyozom - az örménységen kívülről érkező, keresztény hitre. És a kívülről jött behatást másfél évezred során belső értékévé növelték.

Más példa: a magyarság sem készen, felvértezve pattant elő az Etlközéből, mint azt sokan

szeretnék hinni, miszerint Árpád Zrínyi-korabeli páncélban bevágtatott a Kárpát-medencébe és visszakézből azonnal jól működő királyságot alapított, nem! A magyarság akkor is, azóta is aktív, képlékeny, minden feldolgozhatót magába fogadó csoportként véghezvitte a világ legnagyobb csodáját, amelyet mindig, minden jóra való nép megtesz: alakulva alakított.

Ettől színes, befogadó, gazdag nemzet. Ezért lehetünk büszkék *Kiss Ernőre*, vagy *Lázár Vilmosra*: örmény családok fiai, akiket a magyarság örmény származású magyar hősként tart számon.

Hitem szerint az Erdélyen át a magyarságba épülő örmény őseink ugyanezt tették: alakulva alakítottak, ünnepek és politikai deklarációk nélkül. Nekünk tehát emberi kötelességünk segíteni azt, aki nemrég jött a messzi Jerevából (azaz Erivából), de senkit sem lehet és nem is szabad akarata ellenére megváltani. Számomra ez a sok áldozattal és munkával biztosított erdélyi csütörtökök egyik, nagyon fontos lényege. Mert a felmenőim által vállalt, általam örökölt és vállalt, jelenlegi kultúrámból én nem akarok visszakötődni a Kaukázushoz. Magyaroként szeretném, ha a többi magyar - bármilyen nemzeti, etnikai, kisebbségi működés révén - nem efféle kaukázusi hátramenetet olvasna ki belőlem.

Ezért érzem magam itthon közöttetek, akik az egykori befogadókhoz hasonlóan befogadók vagytok.

"Hospes" - vendégek - mondja a Szent István-féle szöveg. És valamiképpen mindannyian vendégek vagyunk ezen a világon. Évszázadok, vagy évezredek előtt - de mindenki jött valahonnan. Nincs nép, kultúra, embercsoport a Földön, amely valahol, valamiben "öröktől valónak" mondhatná magát! Vannak viszont egymásra hatások, létezik olyan kulturális gyarapodás, amelyet mindig egy másikkal, az úgynevezett "jövevénynek" köszönhetünk.

Ám szervezzenek valakik szekértábort, amely ma győz, holnap ellapul. Ma megválasztódik, holnap semmi sincs mögötte. Aki befogad, az tovább gondolkodik. Például: Európát gondol. Európát, amely akkor kezdődött, amikor egy távoli pusztaság szélén valaki azt mondta a félnék Nikodémusnak: gyere, beszélj, mondd el, mi bánt.

És ezért kívánom teljes szívvel: Isten éltesse az európai hangvételű társaságot, az EÖGYKÉ-t, és háziasszonyát. Köszönöm, hogy meghallgattatok.

Dávid Csaba

Magyar-örmény családfák

Az ittebei és eleméri Kiss család leszármazási táblázata:

Címerszerző: Ákoncz Gergely (Erzsébetváros, eredeti nevük Fark), aki 1760-ban kapta a nemességet Mária Teréziától és felvette a Kiss Gergely nevet. Elhalálozott 1762-ben. Felesége Hankovics Anna volt, aki 1760-ban halt el.

Nemesi előnevük: Ittebei és eleméri

I. leszármazás: